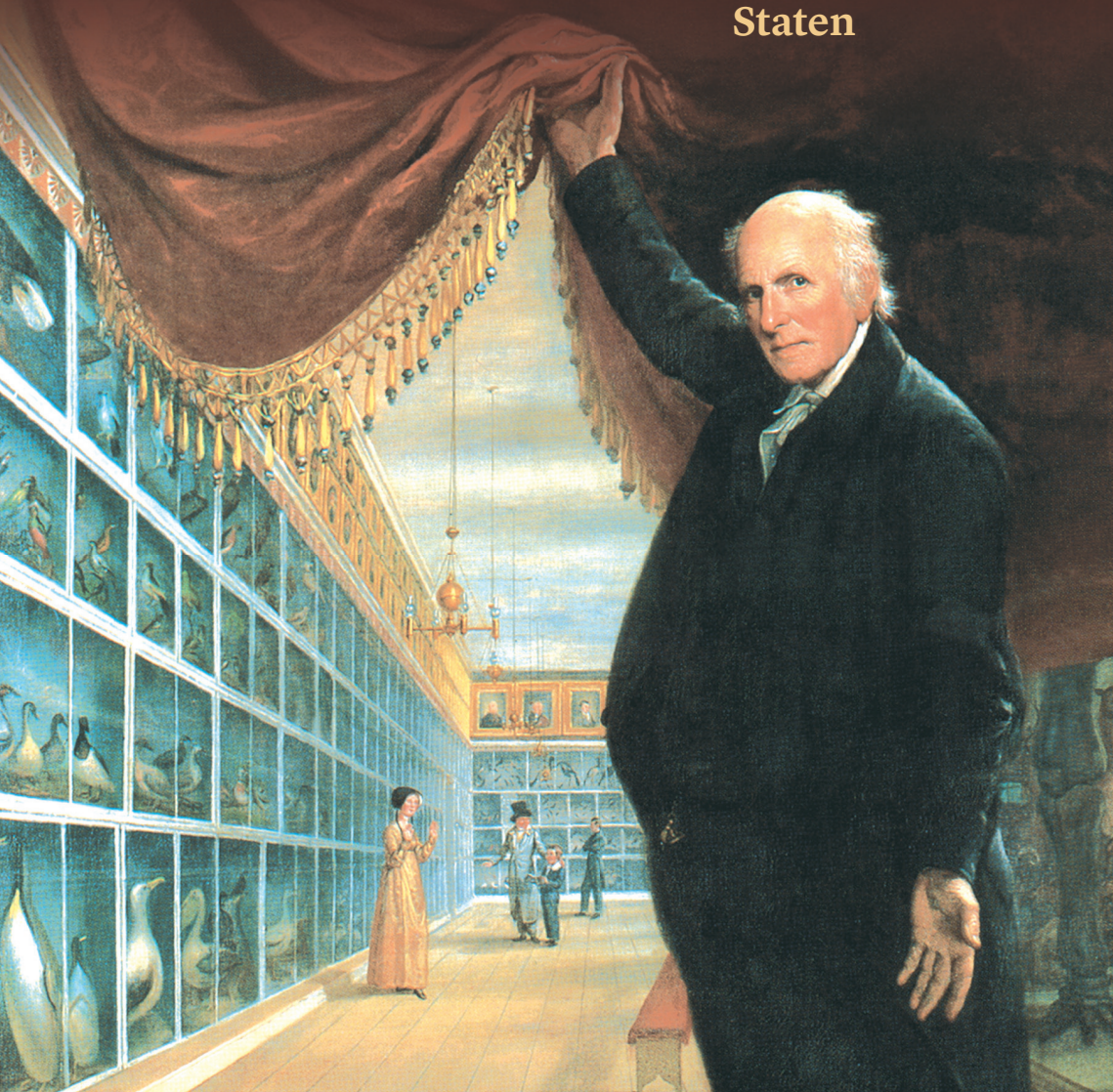

FRANS VERHAGEN

De man die geen president mocht worden

en andere verhalen
over de Verenigde
Staten

FRANS VERHAGEN

De man die geen president mocht worden

en andere verhalen
over de Verenigde
Staten

Uitgeverij Omniboek

Inhoud

Voorwoord	7
1. In Amerika ligt de geschiedenis op straat	9
2. Junipero Serra en de missies in Californië	17
3. De Lewis en Clark-expeditie	28
4. De Shakers en de kracht van eenvoud	42
5. Andrew Jacksons petticoat-affaire	52
6. Davy Crockett en de Alamo	59
7. De Donner Party	68
8. De Know Nothings en het antikatholicisme	83
9. Jefferson Davis, president van de Confederatie	95
10. Lincoln en ik	106
11. Hoe de Duitsers een leuker land maakten van Amerika	117
12. Frederick Jackson Turner en de mythische frontier	127
13. Amerika's beste idee	135
14. Frances Kellor en de amerikaniseringscampagne	144
15. John Scopes en het historische apenproces	154
16. Een smet op het Amerikaanse blazoen	164
17. Henry A. Wallace: de man die geen president mocht worden	172
18. Summer of Love	183
19. Onder veteranen	193
20. De grote ommezwaai van de Amerikaanse partijen	203
21. Land van Nixon	210
22. Donald Trump en de <i>greatness</i> van Amerika	221
23. De Trump-kiezers: chaos die chaos voortbrengt	233

Slotwoord	245
Verder lezen	250
Presidenten van de Verenigde Staten	253
Illustratieverantwoording	255

Voorwoord

Deze verhalen over Amerikaanse geschiedenis belichten aspecten van de ontwikkeling van de Verenigde Staten die meestal wat minder bekend zijn. We kennen de grote lijnen van de Amerikaanse geschiedenis, de historische hoogtepunten. Deze verhalen geven meer detail, meer bijvoorbeeld dan ik zelf kon geven in mijn *Geschiedenis van de Verenigde Staten*. Ze gaan vaak over een persoon of een groep personen. Maar het mooie van Amerikaanse geschiedenis is dat die personen bijna altijd iets vertellen over het grotere verhaal van Amerika. Het gaat over de manier waarop Amerika in elkaar zit, hoe zich dat uit, hoe het land geëxploreerd werd. Ik ben altijd geïnteresseerd geweest in de immigrantenkant van het Amerikaanse verhaal, dat zult u terugzien in de keuze van de onderwerpen. Het is nog steeds leerzaam, zowel om meer van Amerika te begrijpen als om perspectief te houden op onze eigen immigratiesamenleving.

Een aantal van deze artikelen is gepubliceerd in het kwartaalblad *Amerika*, dat ik tussen 1993 en 2002 uitgaf en deels zelf volschreef. Bij lezingen word ik nog regelmatig aangesproken door voormalig abonnees die het blad missen. Dat is fijn om te horen en misschien biedt deze verzameling een kleine tegemoetkoming voor hen die de verzameling *Amerika's* niet compleet hebben. De rest van de verhalen werd gepubliceerd in *De Groene Amsterdammer* en een enkel artikel is nooit eerder gepubliceerd. Ze zijn soms licht bijgewerkt.

Het boek eindigt met drie verhalen die toen ze werden geschreven contemporaine analyses waren van de lange campagne voor het presidentschap van 2016. Inmiddels zijn ze wel degelijk geschiedenis. Op een manier die ik zelf niet had verwacht passen ze uitstekend bij deze staalkaart van historische verhalen over Amerika.

Om te voorkomen dat ik bij iedere president – en er komen er nogal wat voor in dit boek – de jaartallen van zijn presidentschap zou moeten vermelden, heb ik achterin een lijst van presidenten opgenomen met de relevante jaren. Het voorkomt hinderlijke jaartallen tussen haakjes, maar zo nu en dan moet u even kijken wanneer wie precies in het Witte Huis zat.

In Amerika ligt de geschiedenis op straat

Het land mag dan niet veel ouder zijn dan tweehonderdvijftig jaar, en pas vijfhonderd jaar 'ontdekt' zijn, toch heeft Amerika voor de geschiedenisliefhebber heel wat te bieden. Eigenlijk zou iedereen zo'n liefhebber moeten zijn, want wie wat van Amerika wil begrijpen, kan niet om die geschiedenis heen. Bovendien zijn Amerikanen uitzonderlijk goed in het aantrekkelijk maken van historische plekken, dus u beleeft er ook nog een hoop plezier aan.

*

Europeanen doen vaak erg badinerend over de Amerikaanse geschiedenis. Pakweg vierhonderd jaar geschiedenis, wat stelt dat nu voor? En kathedralen of tempels zijn er ook al niet te vinden. Op bezoek in de Verenigde Staten beperken Europeanen zich vaak tot de grote steden, de natuur en in het algemeen, de toeristische trekpleisters, waar inderdaad meestal weinig historie valt te halen. Dat is jammer, want

wie Amerika beter wil begrijpen, kan veel leren van de Amerikaanse geschiedenis. Wie er de moeite voor neemt, treft een ware schatkamer aan van historische monumenten die door de Amerikanen meestal uitstekend worden onderhouden en rijkelijk zijn voorzien van verklarende plakaten en toelichtingen.

Tallose Amerikanen zijn ieder weekend op de een of andere manier enthousiast betrokken bij het zich inleven in of het naspelen van delen van hun geschiedenis (of de mythes die daar onvermijdelijk deel van uitmaken). Dan heb ik het niet eens over het Amerikaanse zuiden waar de burgeroorlog (1861-1865) tot op de dag van vandaag deel uitmaakt van het dagelijks leven en waar slagen worden nagespeeld, maar bijvoorbeeld over een plek als Roanoke Island, voor de kust van North Carolina, niet ver van de plaats waar de broertjes Wright hun vliegtuigen bouwden en de eerste succesvolle vlucht uitvoerden – *First in Flight* zeggen de nummerborden in North Carolina. Op Roanoke Island vestigde zich eind zestiende eeuw een groep kolonisten die het slecht verging. Deze kolonie staat bekend als de *lost colony*, omdat zij op een gegeven moment was verdwenen zonder dat we ooit te weten zijn gekomen waarom. Wel bekend is dat de kolonisten er niet in slaagden om vrede te sluiten met de indianen in de buurt en evenmin goed overweg konden met de hun vijandig gezinde natuur. Misschien zijn ze allemaal uitgemoord, of ziek geworden, of gewoon weer vertrokken.

Feitelijk is er op Roanoke Island maar weinig te zien: de vage omtrekken van een walletje en van een hutje of twee. Dat weerhoudt lokale enthousiasten er niet van om hun weekeinden door te brengen in zelfgemaakte kledij en een historisch rollenspel op te voeren. Een vrouw staat onhandig maïs te pletten, een visser loopt met lege manden. Het is een soort openluchtmuseum in het klein, een typisch product van een lokaal initiatief.

Tijdens mijn omzwervingen in de Verenigde Staten heb ik tientallen van dit soort ‘musea’ bezocht, van de missies in Californië (we vergeten vaak dat de Spanjaarden daar de eerste kolonisten waren), tot een authentieke boerderij in de Appalachen uit het begin van de twintigste eeuw, van een mislukte poging tot het opzetten van een geheel door zwarten bewoonde stad in Centraal-Californië tot de nederzetting aan de Hudson van zeventiende-eeuwse Nederlandse

immigranten. Soms hebben deze projecten gigantische vormen aangenomen, zoals Williamsburg, het koloniale stadje in Virginia, misschien wel het bekendste historische pretpark. Je moet ervan houden, van dit soort toeristenparadijzen, maar ik moet toegeven dat een weekendje Williamsburg de hele familie kan bezighouden en bovendien een schat aan historische wijsheid oplevert. De rondleidingen zijn goedegeorganiseerd en gedocumenteerd, de ambachtslieden die laten zien hoe je bezems maakt of violen bouwt, geven onderhoudende voordrachten en de brandweerlieden met hun handpomp bieden een geslaagde imitatie van *Comedy Capers*. Geschiedenis voor het hele gezin, niet alleen leerzaam maar ook vermakelijk.

Oorlogje spelen

In het zuiden – sowieso al een heel ander Amerika dan we kennen – spelen ieder weekend hele volksstammen de burgeroorlog na ('reen-actments' heet dat). Zoals bij ons de Tweede Wereldoorlog maar niet wil verdwijnen uit het collectieve geheugen, zo leeft bij de zuiderlingen honderdvijftig jaar na dato nog steeds de traumatische oorlog van Amerikanen tegen Amerikanen. Ze hijsen zich in grijze of blauwe uniformen, voor respectievelijk de confederalen en federalen, en schieten met intens plezier musketten en kanonnetjes af. Soms wordt een complete slag in scène gezet. Om de zaak realistischer te maken, worden rookbommen afgestoken en liggen slachtoffers kreunend op het slagveld.

Er zijn duizenden *civil war buffs*, mensen die alles weten over de burgeroorlog: iedere slag, elke generaal die door president Lincoln aan de dijk is gezet, ieder bezet dorp en strategisch punt. U zult merken dat enige kennis van de burgeroorlog inderdaad verslavend werkt. Ik reken mezelf niet tot de buffs maar weet toch heel wat meer van de burgeroorlog dan van, pakweg, de Eerste Wereldoorlog. Wie een paar slagvelden bezoekt, een paar boeken leest, raakt haast vanzelf gefascineerd. Ik genoot van het museum in Vicksburg, een stad aan de Mississippi die maandenlang door de noorderlingen onder leiding van generaal Grant werd belegerd, waar een heel goed beeld werd gegeven van het dagelijks leven onder die omstandigheden.

Verstokte zuiderlingen zijn nog steeds kwaad over het ‘verlies’ van hun zuidelijke cultuur en mogen graag vertellen over de geniale generaal Robert E. Lee en de godsvrucht van generaal Stonewall Jackson. Bezoek bijvoorbeeld Natchez aan de Mississippi, net ten zuiden van Vicksburg, voor een beeld van het oude Zuiden (met een hoofdletter als het over het Zuiden van voor en tijdens de burgeroorlog gaat), bekijk het Confederale White House in Richmond, Virginia. Of bezoek het National Historic Parc van Antietam in Maryland, waar een van de bloedigste slagen van de oorlog plaatsvond. Ga naar Stone Mountain, vlak bij Atlanta, waar Lee, Jackson en de confederale president Jefferson Davis in reliëf zijn uitgehouwen in een gigantische rots, als de heilige Drie-eenheid van de verloren oorlog.

Minder toeristisch maar ook leuk is de laatste residentie van deze Jefferson Davis in Biloxi, aan de Golfkust van Mississippi. Natuurlijk mag geen liefhebber van Amerika het slagveld bij Gettysburg missen, waar de National Park Service een fantastische toelichting geeft bij de belangrijkste slag in de oorlog. Het was ook de plek waar president Lincoln de beroemdste (en kortste) toespraak uit de Amerikaanse geschiedenis hield.

Presidentiële monumenten

De National Park Service kan niet voldoende geprezen worden voor hun werk om de historische monumenten toegankelijk te maken en van uitleg te voorzien. Op daarvoor in aanmerking komende plaatsen hebben de parkwachten bijzonder nuttige tentoonstellingen en *visitor centers* ingericht. In Gettysburg realiseer je je hoe belangrijk deze dienstverlening is: hele horden Amerikanen en buitenlanders wordt er duidelijk gemaakt wat voor rol de burgeroorlog en president Lincoln in de Amerikaanse geschiedenis speelden. Kennis daarover is allesbehalve vanzelfsprekend.

Ik maak altijd een omweg voor presidentiële monumenten. Je ervaart daar iets van de manier waarop Amerikanen over hun presidenten denken en hoe deze mannen in hun tijd worden geplaatst (of zichzelf plaatsen). Dat geldt vooral voor de presidentiële bibliotheken – sinds Franklin D. Roosevelt hebben alle presidenten zo’n

bouwwerk voor zichzelf opgericht, deels archief, deels museum, deels egomonument. Hoewel de minder plezierige aspecten van hun bewind meestal onderbelicht blijven (te weinig Vietnam bij Kennedy en Johnson, geen Iran-Contra-affaire bij Reagan), geven deze bibliotheken een goed beeld van een tijdsperiode. Ze zijn opgezet door ter zake deskundige historici en curatoren die kunnen beschikken over vaak uniek materiaal. Het heeft wel wat om Harry Truman in de befaamde *give them hell*-campagne van 1948 krakend te horen zegen: 'Hello, ik ben Harry Truman. Ik werk voor de federale overheid en ik wil graag mijn baan behouden.' Of een *fireside chat* van Roosevelt.

Ook geboorte- en sterfplaatsen zijn de moeite waard. Zelfs Herbert Hoover, mislukt president tijdens de Grote Depressie, ziet zijn herinnering geëerd in zijn geboorteplaats West Branch in Iowa. In een keurig park staat het huis waarin de jonge Herbert opgroeide, zijn lagere school en de smidse waar pa Hoover zijn brood verdiende. Niet dat Hoover de meest populaire president is, maar Iowa eert zijn bijzondere burgers, en de staat heeft maar één president voortgebracht. Vandaar. De tentoonstelling is de moeite waard.

Een van mijn favoriete plekken is het dorp Plymouth, in Vermont. Hier wordt de saaie president Calvin Coolidge behoed voor de vergeetelheid. We zien de kerkbanken waarin de rechtlijnige vicepresident in 1923 hoorde dat zijn baas, president Warren Harding, het loodje had gelegd, en de familiebijbel waarop hij de presidentiële eed aflegde. Geen geweldige openbaringen hier, maar toch, er komt iets aan het licht over de ziel van de man – een godsvruchtig en tamelijk fantasieloos product van het puriteinse platteland, die zijns ondanks presideerde over de *gay twenties*. Dat je er ook nog kunt proeven van de onvolprezen Vermont cheddarkas is mooi meegenomen.

Nog steeds vind ik Monticello, het huis dat Thomas Jefferson bouwde vlak bij Charlottesville in Virginia, een van de mooiste plekken van Amerika. Jefferson zette in die stad ook de University of Virginia neer, waarvoor hij bovendien het leerprogramma samenstelde. Voordien had deze geniale alleskunner al de Onafhankelijkheidsverklaring opgesteld, twee termijnen als president vervuld en de basis gelegd voor de Library of Congress. Zoals John F. Kennedy eens tegen een verzameling Nobelprijswinnaars in het Witte Huis zei: 'Ik denk

dat dit de meest buitengewone verzameling van talent is, van menselijke kennis, ooit bijeen in het Witte Huis – behalve misschien als Thomas Jefferson alleen dineerde.’

Iets van het genie van de derde president straalt af van Monticello, dat prachtige huis met zijn karakteristieke koepel, gelegen op een heuvel met uitzicht op het golvende landschap van Virginia waar Jefferson zo van hield. Om de hoek ligt het huis van president Monroe, een genie van een lagere orde, maar ook hij was een van die opmerkelijke mannen die in de eerste jaren de Amerikaanse Republiek leidden. Dichter bij Washington valt Mount Vernon te bewonderen, het landhuis van waaruit George Washington zijn landerijen bestierde.

Oorlogsheld

Verspreid door Amerika staan tienduizenden *historical markers*, gedenkplaten voor de een of andere historische gebeurtenis. Iedere bezoeker met interesse voor het gebied waarin hij verkeert, zal ervaren dat deze vaak onmisbare kennis van de regio opleveren en niet zelden inspireren tot verder onderzoek. Neem nou het stadje Buena Vista in Georgia. Hoe komt de plaats aan die naam? Nou, dat vertelt het bord op de *village square*. Daar staat dat de bewoners hun nog jonge stadje oorspronkelijk wilden noemen naar de held van de oorlog tegen Mexico (1846-1848), generaal Zachary Taylor, ook bekend als Old Rough and Ready. Taylor versloeg in 1847 zijn tegenstrever, de Mexicaanse generaal Santa Anna, bij Buena Vista en forceerde daarmee een beslissende ontwikkeling, waarbij Amerika Mexico feitelijk veroverde. Taylor moest en zou het stadje heten.

Maar helaas, de man die verantwoordelijk was voor de posterijen maakte bezwaar. Hij meldde dat Georgia al een stadje kende dat Taylor heette (niet naar de generaal genoemd) en tweede steden met dezelfde naam in een staat was en is niet toegestaan. Dat mag overigens wel in het land, vandaar de vele Jeffersons, Lincolns, Washingtons en Centervilles. Wat te doen? Toentertijd lag Buena Vista evenzeer in de mond bestorven, en zo kwam de stad aan zijn naam. Zonder de gedenkplaat zou niemand weten waarom uitgerekend in een staat

waar nauwelijks hispanics zijn te vinden, een stad opduikt met deze Spaanse naam.

Ik zorg er altijd voor om in de hoofdstad van elke staat die ik bezoek ook naar het State Capitol, het parlamentsgebouw, te gaan. Het zijn niet alleen mooie gebouwen, ze vertellen ook altijd iets over de staat of zijn geschiedenis. Zo vindt u in Helena, de hoofdstad van Montana, veel over de indianen die er werden uitgemoord. In Columbia, South Carolina, ervaart u waarom deze staat de mede-aanrichter van de burgeroorlog werd. De koepel van het State Capitol in Denver, Colorado, is met bladgoud bedekt (althans iets van die kleur), omdat de staat zijn bestaan dankt aan de goudzoekers. En in Louisiana heeft de populist Huey Long, die er in de jaren dertig gouverneur was, een gebouw in geheel eigen stijl opgericht dat eerder lijkt op een uit de hand gelopen ontwerp van de Amsterdamse School.

In Sacramento, de hoofdstad van Californië, is het parlamentsgebouw niet opmerkelijk, maar de portretgalerij van voormalige gouverneurs wel. Van 1966 tot 1974 resideerde Ronald Reagan hier en zijn portret is typerend: een soort fotorealistisch schilderij, met Reagan in volle lengte op de voorgrond, de State Capitol achter hem. Even veelzeggend is het portret van zijn opvolger, Jerry Brown Jr., ook wel bekend als Governor Moonbeam vanwege zijn spacy jarenzestig ideeën. Ook zijn portret is geheel in stijl: alleen een hoofd, impressionistisch neergezet in felle kleuren door Don Bachardy, de partner van de schrijver Christopher Isherwood. Wie de twee gezichten van Californië wil zien, heeft niet meer nodig.

Ook recentere geschiedenis vindt zijn plaats in Amerika. In Dallas kunt u de school bezoeken vanwaaruit John F. Kennedy vermoord zou zijn, of de brug bij Chappaquiddick waar zijn broer Ted het water in reed, lokaal bekend als 'the Kennedy carwash'. Of in Memphis het graf van Elvis, waar dames op leeftijd een traantje wegpinken. Er zijn de landhuizen aan de Mississippi, het Vietnam Memorial in Washington, de gevangenis op Alcatraz en ga zo maar door.

In Amerika ligt de geschiedenis op straat. Je moet er alleen oog voor hebben en het op de juiste manier waarderen. Wat voor verhaal ligt er achter Death Man's Gulch, Gold Point, Wagontire, Spotted Horse of Fort Defiance? Amerikanen mogen misschien gebrek aan histo-

risch besef hebben – al valt dat wel mee in vergelijking met de gemiddelde Europeaan – ze hebben zeker geen gebrek aan geschiedenis.

Naschrift: Jerry Brown Jr. was van 2011 tot 2019 opnieuw gouverneur van Californië. Zijn nieuwe portret moet nog gemaakt worden maar het zal, net als Brown zelf, wel wat ingetogener zijn.

De mooiste verhalen uit de Amerikaanse geschiedenis

Deze verhalen uit het collectieve geheugen van Amerika belichten telkens een persoon of een groep personen. Zo zien we hoe de Duitsers van Amerika een leuker land maakten, maken kennis met de Shakers, een Amerikaanse religieuze sekte, en reizen met de hippies naar San Francisco tijdens de Summer of Love. We ervaren hoe natuurliefhebbers ervoor zorgden dat er Nationale Parken kwamen. We ontdekken hoe de Democraten en de Republikeinen politiek van plaats wisselden en maken kennis met de intrigerende Know Nothings en president Jefferson Davis, wiens standbeeld vaak omvergetrokken wordt. En natuurlijk is er Henry A. Wallace, de man die geen president mocht worden.

Frans Verhagen neemt de lezer mee op een roadtrip door de Amerikaanse geschiedenis, licht werpend op minder bekende ontwikkelingen die niettemin grote gevolgen hadden.

Frans Verhagen is historicus, journalist en Amerikakenner. Hij was jarenlang correspondent in de Verenigde Staten voor *Knack*, *Intermediair*, *het Financieele Dagblad*, de VARA en *de Volkskrant*. Hij schrijft voor Nederlandse en Vlaamse dag- en weekbladen en publiceerde negentien boeken, waaronder *Founding Fathers*, *Lincoln* en *Het Amerikaanse presidentschap* (samen met Paul Verhagen).

Uitgeverij Omniboek

WWW.OMNIBOEK.NL

NUR 680

ISBN 978 94 0191 740 7

9 789401 917407